

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)

SSN Antoni Bojańczyk

SSN Igor Zgoliński (sprawozdawca)

w sprawie **A.B.**,

skazanej z art. 190a § 1 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 20 lutego 2025 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 13 czerwca 2024 r., sygn. akt VII Ka 392/24,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 1 marca 2024 r., sygn. akt XVI K 115/23

uchyla zaskarżony wyrok w części utrzymującej w mocy rozstrzygnięcie o środkach karnych z art. 41a § 1 k.k. (pkt 6) i sprawę w tym zakresie przekazuje Sądowi Okręgowemu w Częstochowie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Antoni Bojańczyk

Wiesław Kozielowicz

Igor Zgoliński

UZASADNIENIE

A.B. została oskarżona o to, że:

1. w okresie od 21 czerwca 2023 r. do dnia 18 lipca 2023 r. w C., nie stosując się do orzeczonego wyrokiem Sądu Rejonowego w Częstochowie, sygn. XI K 517/21 zakazu kontaktowania się oraz zbliżania się do P.W. uporczywie nękała go poprzez przychodzenie do miejsca jego pracy, wysyłanie wiadomości pocztą elektroniczną na adres Stowarzyszenia [...] oraz adres Prokuratury Rejonowej Częstochowa - Południe w Częstochowie, w których kierowała groźby pozbawienia życia wiedząc, że treść tych wiadomości dotrze do P.W., co istotnie naruszało jego prywatność i wzbudziło w pokrzywdzonym uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia, przy czym w czasie popełnienia czynu miała znacznie ograniczoną zdolność do rozpoznania jego znaczenia i pokierowania swoim postępowaniem, tj. o popełnienie czynu z art. 190a § 1 k.k. w zw. z art. 244 k.k. i art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 31 § 2 k.k.;
2. w okresie od dnia 9 lipca 2023 r. do dnia 13 lipca 2023 r. w C., przy ul. [...], działając w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru dokonała uszkodzenia samochodu osobowego marki T. o nr rejestracyjnym [...] poprzez obrzucanie go kamieniami w dniu 9 lipca 2023 r., w wyniku czego uszkodzona została maska w/w samochodu w jego przedniej części oraz pęknięta szyba oraz porysowania w dniu 13 lipca 2023 r. powłoki lakierniczej przednich i tylnych drzwi z lewej strony ww. pojazdu, czym spowodowała straty na szkodę P.W. na kwotę 5 596,50 zł, przy czym w czasie popełnienia czynu miała znacznie ograniczoną zdolność do rozpoznania jego znaczenia i pokierowania swoim postępowaniem, tj. o popełnienie czynu z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. i art. 31 § 2 k.k.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 1 marca 2024 r., sygn. XVI K 1153/23 oskarżona została uznana za winną:

1. popełnienia zarzucanego jej czynu z pkt I, spełniającego znamiona występku z art. 190a § 1 k.k. w zw. z art. 244 k.k. i art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 października 2023 r., przy ustaleniu, że czyn ten został popełniony w okresie

od 21 czerwca 2023 r. do 17 lipca 2023 r. i po uzupełnieniu opisu czynu o ustalenie, że groźby oskarżonej wzbudziły w oskarżycielu posiłkowym P.W. uzasadnioną obawę, że będą spełnione, a także o to, że wyrokiem Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 8 października 2021 r., sygn. XI K 517/21, orzeczono wobec oskarżonej zakaz zbliżania się do oskarżyciela posiłkowego P.W. na odległość mniejszą niż 10 metrów i zakaz kontaktowania się z nim na okres 3 lat od uprawomocnienia się wyroku, za który to czyn wymierzona została kara roku pozbawienia wolności;

2. popełnienia zarzucanego czynu z pkt II, spełniającego znamiona występku z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 października 2023 r., za który została wymierzona kara 4 miesięcy pozbawienia wolności;
3. na podstawie art. 85 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. orzeczone wobec oskarżonej kary pozbawienia wolności zostały połączone i wymierzona została kara łączna roku i 2 miesięcy pozbawienia wolności;
4. na podstawie art. 62 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. orzeczony został terapeutyczny system odbywania kary pozbawienia wolności;
5. na podstawie art. 46 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. oskarżona została zobowiązana do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem opisanym w pkt II w całości poprzez zapłatę na rzecz oskarżyciela posiłkowego P. W. kwoty 5 596. 50 zł;
6. na podstawie art. 39 pkt 2b w zw. z art. 4 § 1 k.k. w zw. z art. 41a § 1, § 3 i § 4 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. orzeczony został wobec oskarżonej zakaz zbliżania się do oskarżyciela posiłkowego P.W. na odległość mniejszą niż 100 metrów oraz zakaz kontaktowania się z nim w jakikolwiek sposób osobiście i za pośrednictwem innej osoby lub z wykorzystaniem sieci teleinformatycznej dożywotnio;
7. na podstawie art. 93a § 1 pkt 4 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. w zw. z art. 93b § 1, § 3 i § 5 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. w zw. z art. 93c pkt 2 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. w zw. z art. 93g § 2 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. orzeczony został wobec

- oskarżonej środek zabezpieczający w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym;
8. na podstawie art. 63 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. zostało dokonane na poczet orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności zaliczenie okresu rzeczywistego pozbawienia wolności;
 9. orzeczono w przedmiocie kosztów sądowych.

Od powyższego wyroku apelację złożył obrońca oskarżonej, zarzucając rażącą niewspółmierność orzeczonych kar jednostkowych pozbawienia wolności w rozmiarze odpowiednio roku i 4 miesięcy i w konsekwencji także i kary łącznej przy niedostatecznym uwzględnieniu właściwości osobistych oskarżonej, tj. że jest ona osobą upośledzoną (wg specjalistów funkcjonującą na poziomie 10 letniego dziecka), wykazującą znaczne zaburzenia zdolności do funkcjonowania społecznego, u której zdiagnozowano cechy postępującego organicznego uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego i co do której biegli stwierdzili w dwóch poprzednich postępowaniach poczytalność w znacznym stopniu ograniczoną oraz niepoczytalność, co powinno uzasadniać orzeczenie kary w znacznie łagodniejszym rozmiarze.

Podnosząc powyższy zarzut obrońca wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez wymierzenie oskarżonej wydatnie niższych kar jednostkowych pozbawienia wolności oraz w konsekwencji znacznie łagodniejszej kary łącznej, z uwzględnieniem nadzwyczajnego złagodzenia kary według zasad z art. 60 § 6 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 13 czerwca 2024 r., VII Ka 392/24 zaskarżony wyrok został utrzymany w mocy.

Od powyższego wyroku kasację na korzyść skazanej w części utrzymującej w mocy orzeczenie o środkach karnych z art. 41a § 1 k.k. wywiódł Prokurator Generalny, który zarzucił w tym zakresie rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegające na zaniechaniu rozpoznania apelacji obrońcy wywiezionej od orzeczenia sądu I instancji poza granicami stawianego w niej zarzutu i w konsekwencji utrzymaniu w mocy rażąco niesprawiedliwego rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego w zakresie środków karnych, mimo iż zapadło ono

z rażącym naruszeniem przepisu prawa materialnego, a mianowicie art. 41a § 3 k.k., polegającym na jego zastosowaniu i orzeczeniu wobec skazanej dożywotnio środków karnych w postaci: zakazu zbliżania się do P.W. na odległość mniejszą niż 100 metrów oraz zakazu kontaktowania się z nim w jakikolwiek sposób osobiście i za pośrednictwem innej osoby lub z wykorzystaniem sieci teleinformatycznej, podczas gdy A.B. nie została skazana ponownie w warunkach określonych w § 2 art. 41a k.k., a nadto przypisane jej występki z art. 190a § 1 k.k. w zw. z art. 244 k.k. i art. 190 § 1 k.k. oraz z art. 288 § 1 k.k. nie należą do katalogu przestępstw określonych we wskazanym przepisie, za które sąd może orzec dożywotnio środki karne, co obligowało sąd odwoławczy do zmiany rażąco niesprawiedliwego w tej mierze orzeczenia sądu I instancji przez określenie czasu trwania środków karnych zgodnie z treścią art 43 § 1 k.k. wskazującego że zakazy wymienione w art. 39 pkt 2 - 2b k.k. orzeka się w latach, od roku do lat 15.

Podnosząc powyższy zarzut autor kasacji wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w Częstochowie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja była oczywiście zasadna, wobec czego podlegała rozpoznaniu na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Wyrok w zaskarżonej części zapadł bowiem z rażącą i mającą istotny wpływ na jego treść obrazą przepisów prawa wskazanych w zarzucie nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Orzekając wobec skazanej A. B. w pkt 6 sentencji wyroku środki karne dożywotnio, jako podstawę tego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy w Częstochowie powołał między innymi art. 41a § 3 k.k., co stanowiło rażące naruszenie prawa materialnego. Uchybienie to dostrzeżone zostało zresztą przez sam sąd meriti, który lojalnie wspominał o nim w pisemnym uzasadnieniu wyroku (rubryka 4 pkt 6.1.).

Przypomnieć należy, że czas trwania środków karnych określa przepis art. 43 § 1 k.k. Zgodnie z jego treścią, o ile ustawa nie stanowi inaczej, zakazy wymienione w art. 39 pkt 2b k.k. orzeka się w latach od roku do 15 lat. Od tej reguły ustawodawca przewidział wyjątek, który definiuje właśnie art. 41a § 3 k.k. Przepis ten stwarza

możliwość dożywotniego orzeczenia określonych w nim zakazów, w tym też i zakazu zbliżania się oraz zakazu kontaktowania się w razie ponownego skazania sprawcy w ściśle określonych w jego § 2 warunkach. Zaliczają się do nich: skazanie na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego (w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 października 2023 r.). Tymczasem A.B. tych kryteriów nie spełniała, nie była bowiem uprzednio karana za występki należące do katalogu przestępstw, za które sąd może orzec środki karne dożywotnio. Także przypisane jej aktualnie występki z art. 190a§ 1 k.k. w zw. z art. 244 k.k. i art. 190 § 1 k.k. oraz z art. 288 § 1 k.k. nie należą do tego katalogu. Stąd też w pełni zasadne było twierdzenie, że wyrok skazujący zapadł z rażącym naruszeniem prawa materialnego, tj. art. 41a § 3 k.k. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie.

Powyższego uchybienia, poza sądem nie dostrzegł wprowadzić apelujący obrońca i nie podniósł go w środku zaskarżenia, co nie oznacza jednak, że dokonujący kontroli instancyjnej sąd ad quem pozbawiony był prawnych narzędzi do stosownej korekty wadliwego orzeczenia. Sąd II instancji zobligowany był nie tylko do należytego rozpoznania apelacji w myśl art. 433 § 2 k.p.k., ale też do rozważenia z urzędu, niezależnie od zarzutów środka odwoławczego, czy utrzymanie w mocy zaskarżonego orzeczenia nie będzie rażąco niesprawiedliwe. Obowiązek ten wynika z treści art. 433 § 1 k.p.k., zgodnie z którym sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia, a w zakresie szerszym w wypadkach wskazanych w art. 435 k.p.k., art. 439 § 1 k.p.k. art. 440 k.p.k. i art. 455 k.p.k. Oznacza to, że sąd odwoławczy zobligowany jest do dokonania kontroli zaskarżonego orzeczenia pod względem merytorycznym i prawnym nie tylko w granicach środka odwoławczego, ale także szerzej, niezależnie od tych granic, w celu stwierdzenia, czy utrzymanie w mocy orzeczenia nie będzie w sposób rażący naruszać poczucia sprawiedliwości. Z racji swego wyjątkowego charakteru art. 440 k.p.k. znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy zaskarżone orzeczenie lub zawarte w nim rozstrzygnięcie dotknięte jest uchybieniami mieszczącymi się w każdej z tzw. względnych przyczyn odwoławczych, o ile ich waga i charakter jest taki, że czyni to orzeczenie niesprawiedliwym w stopniu rażącym. Rażąca niesprawiedliwość orzeczenia sądu odwoławczego ma miejsce wtedy, gdy sąd ten pominął lub nie zauważył uchybień popełnionych przez sąd,

niewątpliwych i bezspornych, które w sposób znaczący mogły stanowić o naruszeniu przez orzeczenie między innymi zasady sprawiedliwej represji. Tego rodzaju sytuacja wystąpiła w realiach niniejszej sprawy, gdyż w wyniku obrazy prawa materialnego wobec skazanej orzeczone zostały środki karne z określeniem czasu ich obowiązywania w sposób jaskrawo odbiegający od tego, który dopuszcza ustawa. Implikowało to niewątpliwą niesprawiedliwość orzeczenia, spełniającą kryteria do podjęcia stosownych działań korygujących z urzędu w instancji odwoławczej. Zignorowanie tego obowiązku przez sąd II instancji stanowiło podstawę do wydania przez Sąd Najwyższy - w konsekwencji rozpoznania kasacji Prokuratora Generalnego - orzeczenia kasatoryjnego w stosunku do zaskarżonej części wyroku.

Antoni Bojańczyk

Wiesław Kozielowicz

Igor Zgoliński

[WB]

r.g.